

4. Носенко Ю. Г., Сухіх А. С. Використання хмарних технологій у підготовці фахівців з кібербезпеки // Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Т. 83, № 3. С. 204–218.

5. Шевченко В. Л. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з кібербезпеки // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2022. № 4. С. 112–118.

ГУК Олексій

*здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», м. Херсон*

ПЛАЧИНДА Тетяна

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри фізичної культури та спорту
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ПСИХОЛОГІВ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Постійне нарощування противником кількості засобів повітряного нападу, зміна тактики їх застосування призводить до зростання фізичних, моральних і психологічних навантажень на особовий склад підрозділів Повітряних Сил Збройних Сил України (на авіаційні екіпажі, бойові розрахунки зенітних ракетних комплексів, радіотехнічних військ, мобільних вогневих груп, безпілотників-перехоплювачів тощо). В таких умовах ефективність діяльності структур з психологічної підтримки набуває важливого значення. Вагома роль у цьому відводиться офіцерам-психологам підрозділів, які безпосередньо проводять роботу з особовим складом в ході виконання визначених бойових завдань.

У зв'язку із цим, постає питання підвищення якості й ефективності освітнього процесу закладів вищої освіти за освітніми програмами підготовки військових психологів для потреб Повітряних Сил Збройних Сил України з метою формування компетентного фахівця, здатного виконувати складні завдання в умовах невизначеності та динамічності обстановки.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що питання вивчення професійної готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності становить значний науковий інтерес. В. Осьодло обґрунтовано підхід до аналізу та вивчення професійного становлення офіцера як суб'єкта діяльності, проаналізовано систему критеріїв і показників суб'єктності офіцера, розкрито структуру й емпіричні характеристики суб'єктності офіцера на різних етапах його професійного становлення [1]. В дослідженні Т. Плачинди науково обґрунтовано педагогічну систему забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів в умовах євроінтеграції, як сукупність

мотиваційного, операційно-діяльнісного, когнітивного та рефлексивного компонентів, обґрунтовані й експериментально перевірені педагогічні умови забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів в умовах євроінтеграції [2]. Р. Невзоров вивчав організаційно-педагогічні умови забезпечення якості фахової підготовки до виконання бойових завдань майбутніх пілотів [3].

Проаналізовано певні аспекти процесу підготовки військових психологів, зокрема – формування у них професійної компетентності та готовності до професійної діяльності. Так, Н. Мась у своїх дослідженнях виділяє такі основні компоненти професійної компетентності майбутніх військових психологів: мотиваційна компетентність, когнітивна компетентність, етично-професійна компетентність та особистісно-регуляційна компетентність [4]. На думку С. Бабака, А. Стаднік, Ю. Мельник професійна компетентність офіцера-психолога має наступну структуру: загальновійськова психолого-педагогічна, соціально-комунікативна, морально-етична, акмеологічна, організаційно-правова, науково-технічна та фізична [5]. В. Кострач під час розгляду питання формування професійних умінь офіцерів-психологів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах, визначає перелік таких професійних умінь майбутніх офіцерів-психологів: діагностичні, прогностичні, організаційні, комунікативні, аналітичні [6].

Аналіз і систематизація наукових джерел демонструє, що незважаючи на суттєвий внесок науковців в розробку теорії та методики формування професійної компетентності майбутніх військових психологів на даний час існують певні суперечності:

- між суспільним запитом на висококваліфікованих військових психологів Повітряних Сил Збройних Сил України та недостатнім науково-практичним підґрунтям підготовки таких фахівців;
- між об'єктивною потребою українського війська в підготовці висококваліфікованих і професійно-компетентних фахівців-психологів для Збройних Сил України та недостатньо обґрунтованим і розробленим навчально-методичним забезпеченням у сучасній системі військової освіти;
- між необхідністю впровадження в освітній процес вищого військового навчального закладу ефективних організаційно-педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх військових психологів Повітряних Сил Збройних Сил України та відсутністю науково обґрунтованих і методично розроблених зазначених організаційно-педагогічних умов.

З метою усунення зазначених суперечностей виокремлюємо організаційно-педагогічні умови, впровадження яких в практику роботи військових закладів вищої освіти, на наше переконання, забезпечать ефективність та якість формування професійної компетентності майбутніх психологів Повітряних Сил Збройних Сил України:

- 1) впровадження контекстного навчання з відтворюванням змісту майбутньої професійної діяльності військових психологів, що дозволить забезпечити об'єктивні передумови формування теоретичного, практичного та професійного мислення;

2) впровадження технології тьюторства (індивідуального та колективного) в процес підготовки військових психологів із залученням військових психологів військових частин (установ) Повітряних Сил Збройних Сил України у якості тьюторів;

3) організація практичного відпрацювання курсантами набутих компетентностей у вищих військових навчальних закладах шляхом стажування у військових частинах Повітряних Сил Збройних Сил України на посадах офіцерів-психологів;

4) розвиток професійного мислення та психологічної стійкості майбутніх військових психологів шляхом вирішення конкретних завдань – ситуацій військово-професійної діяльності (використання навчальних кейсів) із реальної професійної практики у військових частинах (підрозділах) Повітряних Сил Збройних Сил України з їх аналізом і моделюванням власних рішень.

Теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка організаційно-педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх військових психологів Повітряних Сил Збройних Сил України становлять значний науковий інтерес і потребують подальшого дослідження.

Отже, об'єктивною потребою сучасних Повітряних Сил Збройних Сил України є наявність в підрозділах військових психологів, здатних виконувати завдання в умовах невизначеності та динамічності обстановки. Формування професійної компетентності майбутніх військових психологів для реалізації цієї потреби вимагає впровадження в освітній процес вищого військового навчального закладу ефективних організаційно-педагогічних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера: монографія. Київ: Золоті Ворота, 2012. 462 с.

2. Плачинда Т. С. Теоретичні і методичні засади забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів в умовах євроінтеграції: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2015. 603 с.

3. Невзоров Р. В. Теоретичні та методичні засади забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Харківський національний університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба. Харків, 2025. 41 с.

4. Мась Н. М. Дослідження факторів формування професійної компетентності майбутніх військових психологів. Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2009. Вип. 22. С. 49–53. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2009_22_17 (дата звернення: 31.03.2026).

5. Бабак С., Стадник А., Мельник Ю. Психолого-педагогічні засади формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів-психологів. International Journal of Education and Science. 2020. Vol. 3 №3(3), С. 20–28. URL:http://https://www.researchgate.net/publication/348146273_Psihologo-pedagogicni_zasadi_formuvanna_profesijnih_kompetentnostej_majbutnih_oficeriv-psihtologiv (дата звернення: 31.03.2026).

6. Кострач В. В. Формування професійних умінь майбутніх офіцерів-психологів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис.... канд. пед. наук:13.00.04. / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2008. 20 с.

ГУЛАЙ Ольга

*доктор педагогічних наук, професор,
Луцького національного технічного університету*

КАБАК Віталій

*кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра цифрових освітніх технологій,
Луцького національного технічного університету*

ЗАСОБИ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Використання штучного інтелекту (ШІ) у сучасному освітньому та науковому середовищі набуває дедалі більшого значення, трансформуючи підходи до навчання, досліджень та управління освітніми процесами. Водночас його застосування регулюється чітким розмежуванням між дозволеними та забороненими практиками, що забезпечує дотримання принципів академічної доброчесності та етичних норм.

З одного боку, ШІ визнається потужним допоміжним інструментом, який здатний значно підвищити ефективність освітнього процесу. Його використання сприяє персоналізації навчання, оскільки дозволяє адаптувати навчальні матеріали відповідно до індивідуальних потреб і рівня підготовки здобувачів освіти. Крім того, ШІ допомагає автоматизувати рутинні завдання, такі як перевірка тестів, аналіз навчальних досягнень, формування розкладів або обробка великого обсягу інформації.

У науковій діяльності ШІ відкриває нові можливості для аналізу даних, моделювання процесів, прогнозування результатів та виявлення закономірностей. Він може використовуватися для обробки великих масивів інформації, пошуку наукових джерел, підтримки написання текстів, генерації ідей та структуризації матеріалу. Завдяки цьому підвищується продуктивність дослідників і розширюються горизонти наукового пізнання.

Важливим аспектом є також розвиток цифрових і дослідницьких компетентностей. Використання ШІ сприяє формуванню навичок критичного мислення, роботи з інформацією, аналізу даних та оцінювання результатів. Це особливо актуально в умовах цифровізації освіти та зростання ролі інноваційних технологій у суспільстві.

Водночас застосування ШІ супроводжується низкою обмежень і етичних вимог. Категорично забороняється використання ШІ з метою шахрайства, зокрема для створення робіт, які подаються як повністю самостійні, без належного зазначення використання технологій. Також неприпустимими є